

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יט, תשכ"ח

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

בירורי לשון

יט. הפועל גרר בלשון חכמים — פועל יוצא וגם פועל עומד

במאמר גרר בלשון ראשונים ואחרונים (לשוננו לעם, שבט תשכ"ח, קונטרס קפ"ו, 88—90) מובא בין השאר גם גרר ממאמר מדרשי של ר' יוחנן. דברי ר' יוחנן, הניתנים לפי מילון בן יהודה, ערך גרר, ע' 850 א, בשינוי אחד, אינם מדויקים, והפועל גרר שבהם אינו דומה לחבריו שבמובאות האזרות, והוא מסוג אחר לגמרי.

הדרוש נמצא בשתי נוסחאות :

(א) לא יגורך רע (תהלים, ה, ה) — א"ר יוחנן אין אתה נגרר אחר הרעה ואין הרעה גוררת אותך (תנחומא, תזריע, אמשטרדם, תצ"ג; תזריע, ט, שטעטטין, תרכ"ה; תזריע, ט, וורשא תרס"ז, וחורב, ניו-יורק—ברלין; גם ילקוט המכירי, בובר, תהלים מזמור ה, סי' יד).

(ב) לא יגורך רע — א"ר יוחנן אין אתה גורר אחר הרעה ואין הרעה גוררת אחרך (תנחומא בובר, תזריע, אות י"א; גם ילקוט שמעוני, מ"ב, ו, כ, רמז רל"א, הוצאת קופלוביץ, ווילנא תרס"ט, והוצאת חורב ניו-יורק—ברלין תרפ"ו).

הנוסח הראשון ברור כל צורכו. גרר שבכאן בקל הוא פועל יוצא והפאסיב שלו בנפעל: אין אתה נמשך אחר הרעה ואין הרעה משפיעה עליך. בנוסח השני אין הפועל גרר בקל משמש כדרכו הרגילה כפועל יוצא, אלא

הנהו פועל עומד ומובנו כנפעל: אין אתה גורד (=נגרר)
 אחר הרעה, ואין הרעה גוררת (=נגררת) אחריך.
 המובאה של דרשי ר' יוחנן במילון בן־יהודה: "אין
 אתה גורר הרעה ואין הרעה גוררת אחריך" היא מתחומא
 בובר (תזריע, יא, ולא תזריע, ט, של תנחומא הרגיל).
 צדק המחבר ד"ר י' בהט, שנפלה טעות במובאה במילון ב"י,
 אולם לא בסיפא כי אם ברישא: נשמטה תיבת אחר אחרי
 "אין אתה גורר". הפעלים גורר, גוררת כאן הם, כאמור,
 פעלים עומדים כמו הגוררת שלפני דברי ר' יוחנן, המובאת
 במילון מתוספתא יום טוב ב, יח: דלת הגוררת, מחצלת
 הגוררת וכו' בקל (כך בתוספתא מהדורת צוקרמנדל לפי כ"י
 ארפורט ומהדורת ליברמן לפי כ"י ווינא), וכן הוא הנוסח גם
 בירושלמי שבת, פרק ד, הלכה א, ושמא יש כאן מלשון א"י.
 בבבלי עירובין קא ע"א לשון הברייתא הוא דלת הנגררת,
 מחצלת הנגררת בנפעל, וכן בתוספתא ביצה, ראם ווילנא,
 ששינו בה לפי נוסח הבבלי.

מ"מ

רְבֵּה זֹו שֶׁאֵנּוּ אוֹכְלִים – עַל שֵׁם מָה?

לא פעם שמעתי מפי זקני ירושלים דברי בדיחה על
 טעותו של אליעזר בן־יהודה שחידש את השם ריבה לשימורי
 הפירות העשויים בסוכר או בדבש, שאנו מורחים על לחמנו.
 בלהיטותו הגדולה להעשיר את לשוננו מתוכה לא הסתפק